

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569
โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

L04-1 โครงการ(ภาษาไทย)

โครงการต่อยอดการเพิ่มมูลค่าต้นกกคัดทิ้งสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการตลาดเพื่อชุมชนยั่งยืน

L04-2 โครงการ(ภาษาอังกฤษ)

Value-Added Development of Discarded Reed Materials for Product Innovation and Sustainable Community Marketing

L04-3 ผู้รับผิดชอบ/หน่วยงาน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่งเข้าร่วมโครงการ	หน่วยงาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภัทรบดี พิมพ์กิ	หัวหน้าโครงการ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภัทรา ศรีสุโข	ผู้ร่วมโครงการ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรฉัตร อังคะหิรัญ	ผู้ร่วมโครงการ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
อาจารย์ ดร.สุรพงษ์ ปัญญาทา	ผู้ร่วมโครงการ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
อาจารย์ ดร.นฤมล เลิศคำฟู	ผู้ร่วมโครงการ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณภัค แสงจันทร์	ผู้ร่วมโครงการ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศันสนีย์ อาจนาฝาย	ผู้ร่วมโครงการ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พนม จงกล	ผู้ร่วมโครงการ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
อาจารย์กรกนก สนิทการ	ผู้ร่วมโครงการ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติรัตน์ รุ่งรัตนาอุบล	ผู้ร่วมโครงการ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
อาจารย์ธีรวัฒน์ ชื่นอัศดงคต	ผู้ร่วมโครงการ	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เหมือนฝัน คงสมแสวง	ผู้ร่วมโครงการ	คณะนิเทศศาสตร์

L04-4 บทนำ

เสื่อกกจันทบูรเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่สะท้อนอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดจันทบุรี
ซึ่งได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน ต้นกกที่ใช้ในการทอเสื่อมีลักษณะลำต้นกลม ผิวเรียบ มันวาว
และมีความเหนียว เหมาะสำหรับนำมาแปรรูปเป็นเสื่อคุณภาพดี อย่างไรก็ตาม
ในกระบวนการคัดเลือกวัตถุดิบจะมีต้นกกส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถนำไปใช้ในการทอเสื่อได้ เนื่องจากมีรอยกัดกินของเพลี้ยไฟ
ไรแดง หรือลักษณะของเส้นกกไม่สมบูรณ์ ทำให้ต้นกกเหล่านี้ถูกคัดทิ้งและกลายเป็นวัสดุเหลือใช้ในชุมชนขณะเดียวกัน
ราคาต้นกกในจังหวัดจันทบุรีเพิ่มสูงขึ้นจากเดิมประมาณกิโลกรัมละ 30-50 บาท เป็นประมาณ 120-130 บาท
จึงทำให้ต้นกกคัดทิ้งซึ่งเดิมถูกมองว่าไม่มีมูลค่า
กลายเป็นทรัพยากรที่ควรได้รับการนำกลับมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)
ดังนั้น การสร้างแนวทางในการแปรรูปวัสดุเหลือใช้ดังกล่าวให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่
จึงเป็นทั้งการลดปริมาณของเสียจากกระบวนการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพ
พรรณี โดยสาขาวิชาการออกแบบสร้างสรรค์ ได้ดำเนินงานร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอเสื่อกกอย่างต่อเนื่อง
โดยโครงการในระยะก่อนหน้ามีการนำต้นกกคัดทิ้งมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋า จำนวน 38 ใบ
และนำผลิตภัณฑ์ไปทดลองจำหน่ายในงาน Craft Bangkok 2025 และงานอัตลักษณ์แห่งสยาม ครั้งที่ 16
ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้บริโภคทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ
ความสำเร็จดังกล่าวจึงนำไปสู่การต่อยอดองค์ความรู้และขยายประเภทผลิตภัณฑ์จากต้นกกคัดทิ้งให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นโครงการ "ต่อยอดการเพิ่มมูลค่าต้นกกคัดทิ้งสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการตลาดเพื่อชุมชนยั่งยืน"
จึงมุ่งนำแนวคิดการออกแบบเชิงสร้างสรรค์ (Creative Design)
มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาต้นกกคัดทิ้งให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทของตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก และเครื่องประดับ
ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านการถ่ายภาพ การจัดแสดงสินค้า การสร้างสื่อออนไลน์
และการเชื่อมโยงเครือข่ายทางการตลาดกับภาคเอกชน
เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่องแนวทางดังกล่าวเป็นการบูรณาการแนวคิด "ขยะสร้างค่า (Waste to Value)" กับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างโอกาสทางอาชีพ
ตลอดจนส่งเสริมการอนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาการทอเสื่อกกจันทบูรให้สามารถดำรงอยู่ควบคู่กับบริบทเศรษฐกิจและสังคมร่วมสมัย

L04-5 กระบวนการ

ารดำเนินโครงการใช้กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน มหาวิทยาลัย นักศึกษา และภาคเอกชน
โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีทอเสื่อบ้านเสม็ดงาม หมู่ 10 ตำบลหนองบัว
และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ ตำบลท่าแฉลบ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 กระบวนการสำคัญ ดังนี้1. การสำรวจปัญหาและระดมความคิดเห็นร่วมกับชุมชนจัดเวทีชุมชนเพื่อระดมความคิดเห็น
วิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา และความต้องการของกลุ่มผู้ผลิตเสื่อกก
พร้อมแลกเปลี่ยนแนวทางการใช้ต้นกกคัดทิ้งให้เกิดประโยชน์
โดยนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและพฤติกรรมของผู้บริโภคยุคใหม่มาใช้เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมทั้งสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างชุมชน นักออกแบบ และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง2.
การพัฒนาและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์จากต้นกกคัดทิ้งดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำต้นกกคัดทิ้งมาสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านองค์ความรู้ด้านวัสดุ การออกแบบ และการผลิต โดยบูรณาการความเชี่ยวชาญจากงานวิจัยและบุคลากรในหลากหลายสาขา
เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ 3 ประเภท ได้แก่

ของตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก
และเครื่องประดับกระบวนการดังกล่าวยังมีการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการแปรรูปต้นกกคัดทิ้งด้วยเทคนิคการทำกระดาษจากกก องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การออกแบบผลิตภัณฑ์และเครื่องประดับ ตลอดจนองค์ความรู้ด้านการนำเสนอผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความหลากหลายของรูปแบบและเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาเป็นสินค้าที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์และจำหน่ายได้จริง3. การพัฒนาทักษะด้านการตลาดและเชื่อมโยงช่องทางจำหน่ายจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการถ่ายภาพผลิตภัณฑ์ การจัดแสดงสินค้า และการสร้างสื่อสำหรับประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์
เพื่อให้สมาชิกชุมชนสามารถนำเสนอคุณค่าและอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสมกับตลาดยุคใหม่
พร้อมทั้งเชื่อมโยงความร่วมมือกับภาคเอกชน

L04-6 ผลการดำเนินงาน

1. การพัฒนาความรู้และศักยภาพของชุมชนผู้เข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า 30
คนได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน การเพิ่มมูลค่าต้นกกคัดทิ้ง
และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ นอกจากนี้ยังได้รับการพัฒนาทักษะด้านการออกแบบ การผลิต การถ่ายภาพ การจัดแสดงสินค้า และการสร้างสื่อออนไลน์เพื่อการตลาด
ทำให้ชุมชนมีความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และนำเสนอสินค้าได้ครบวงจรมากขึ้น2.
การสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากต้นกกคัดทิ้งโครงการกำหนดผลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากต้นกกคัดทิ้งจำนวน 3 ประเภท ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก และเครื่องประดับ ประเภทละ 30 ชิ้น รวมทั้งสิ้น 90 ชิ้น
ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตการใช้ประโยชน์จากต้นกกคัดทิ้งจากวัสดุที่เคยถูกกำจัดหรือกองทิ้ง
ไปสู่การเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่มีโอกาสพัฒนาสู่ตลาดได้3.
การเพิ่มศักยภาพด้านการสื่อสารและการตลาดชุมชนได้รับการพัฒนาทักษะในการถ่ายภาพสินค้า การจัดแสดงผลิตภัณฑ์และการสร้างสื่อเพื่อใช้ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยกำหนดให้เกิดชุดภาพถ่ายผลิตภัณฑ์หรือคลิปวิดีโออย่างน้อย 30 ผลงาน เพื่อสนับสนุนการนำเสนอและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์

L04-7 ภาพก่อนดำเนินโครงการ แนบรูปไม่เกิน 6 ภาพ

L04-8 ภาพหลังดำเนินโครงการ แนบรูปไม่เกิน 6 ภาพ

L04-9 สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการต่อยอดการเพิ่มมูลค่าต้นกกคัดทิ้งสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการตลาดเพื่อชุมชนยั่งยืน
เป็นโครงการที่มุ่งแก้ไขปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่ยังไม่เกิดประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ
โดยเฉพาะต้นกกที่ถูกคัดทิ้งจากกระบวนการผลิตเสื่อกกจันทบูร เนื่องจากมีตำหนิหรือคุณภาพไม่เหมาะสมสำหรับการทอเสื่อ
ซึ่งเดิมวัสดุดังกล่าวมักถูกกองทิ้งและไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์
ทั้งที่ต้นกกมีมูลค่าและเป็นทรัพยากรสำคัญของชุมชนการดำเนินโครงการจึงนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และการสร้างมูลค่าจากวัสดุเหลือใช้ (Waste to Value) มาเป็นแนวทางในการพัฒนา
โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมกับองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัย ทั้งด้านการออกแบบ การผลิต การแปรรูปวัสดุ

การถ่ายภาพ การจัดแสดงสินค้า และการสื่อสารการตลาด
เพื่อให้ชุมชนสามารถนำต้นกกคัดทิ้งมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบร่วมสมัยและมีโอกาสเข้าสู่ตลาดได้มากขึ้นกระบวนการดำเนินงานประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ 1)
การจัดเวทีชุมชนเพื่อระดมความคิดเห็นและกำหนดแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้บริโภคยุคใหม่ 2)
การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทของตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก และเครื่องประดับจากต้นกกคัดทิ้ง และ 3)
การพัฒนาทักษะด้านการถ่ายภาพ การจัดแสดงสินค้า
และการสร้างสื่อออนไลน์เพื่อสนับสนุนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์โครงการกำหนดกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน และวางเป้าหมายการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 3 ประเภท ได้แก่ ของตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก และเครื่องประดับ ประเภทละ 30 ชิ้น รวมจำนวน 90 ชิ้น
ตลอดจนกำหนดผลผลิตด้านการสื่อสารการตลาดเป็นภาพถ่ายผลิตภัณฑ์หรือคลิปวิดีโออย่างน้อย 30 ผลงาน นอกจากนี้ยังเกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างวิสาหกิจชุมชน มหาวิทยาลัย และภาคเอกชน โดยมีโรงแรมมณีจันท์รีสอร์ท จังหวัดจันทบุรี
เป็นหนึ่งในภาคีสำคัญด้านช่องทางการตลาดและการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ชุมชนกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในมิติด้านการพัฒนาโครงการมุ่งให้ชุมชนมีความรู้และทักษะในการเพิ่มมูลค่าต้นกกคัดทิ้ง
สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ตลอดจนสามารถนำความรู้ด้านการถ่ายภาพ การจัดแสดงสินค้า และการตลาดดิจิทัลไปใช้ในการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้าได้
ขณะเดียวกันยังช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่ม การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และความร่วมมือระหว่างชุมชน สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน อันเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในระยะยาวโดยสรุป
โครงการเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาการทอเสื่อกกจันทบูรให้เชื่อมโยงกับการออกแบบร่วมสมัยและแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน ทำให้ต้นกกคัดทิ้งซึ่งเดิมถูกมองว่าเป็นวัสดุเหลือใช้ได้รับการยกระดับให้เป็นทรัพยากรสำหรับการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ช่วยลดของเสีย เพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้
และสร้างแนวทางการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าควบคู่กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของชุมชน

L04-10 อภิปรายผล

ผลจากแนวทางการดำเนินโครงการสะท้อนให้เห็นว่า
การพัฒนาชุมชนโดยใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานสามารถสร้างคุณค่าได้มากกว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในเชิงกายภาพเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ ต้นกกคัดทิ้งซึ่งเดิมเป็นผลพลอยได้จากกระบวนการทอเสื่อและไม่มีการใช้ประโยชน์ ได้รับการพิจารณาใหม่ในฐานะทรัพยากร ที่สามารถนำกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตได้
แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดการเกิดของเสียจากกระบวนการผลิต

L04-11 ข้อเสนอแนะ

ควรพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์จากต้นกกคัดทิ้งให้เป็นชุดผลิตภัณฑ์หรือคอลเลกชันที่มีอัตลักษณ์เดียวกัน
เพื่อสร้างภาพจำและเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาเป็นสินค้าของชุมชน
ตลอดจนพัฒนาแนวทางการออกแบบให้เหมาะกับกลุ่มตลาดที่แตกต่างกัน เช่น ตลาดของที่ระลึก ตลาดของตกแต่งบ้าน ตลาดเครื่องประดับ และตลาดนักท่องเที่ยว

L04-12 เอกสารอ้างอิง

-